

Dějiny české veřejné správy

IV.1 Ústavní vývoj po roce 1989

Ladislav Vojáček

lav@mail.muni.cz

Osnova prezentace

1. Polistopadové změny
2. Vznik ČR a její ústavní pořádek
3. Změny v územní správě

Požadavky sametové revoluce

- odstranění mocenského monopolu KSČ
- větší míra individuální svobody
- demokracie
- národní suverenita → „návrat do Evropy“
- větší míra podílu jednotlivce na řízení veřejných záležitostí
- ekonomická očekávání
- zlepšení životního prostředí a zdravotní péče

Aktuální úkoly

- zajistit realizaci základních práv a svobod občanů
- obnovit skutečně pluralitní politický systém (volnou soutěž politických stran)
- zajistit svobodu podnikání v rámci tržního hospodářství
- omezit roli státu ve společnosti
- umožnit vznik samosprávných korporací (ČAK ad.)
- vyčlenit se z RVHP a Varšavské smlouvy (a usilovat o začlenění do „Evropy“)
- nově upravit poměr vnitrostátního a mezinárodního práva

Personálie

- rezignace řady poslanců za KSČ + kooptace (návrhy politických stran)
- A. Dubček předsedou FS
- abdikace Gustáva Husáka a veřejná volba prezidenta republiky (29. 12. 1989)
- funkční období (do 40 dní po zvolení nového parlamentu)

1. Polistopadové změny ústavy a ústředních orgánů

- zrušeno ustanovení o vedoucí úloze KSČ (později i NF)
- volba prezidenta
- celá řada dílčích změn ústavy (změny soustavy federálních orgánů, počtu poslanců FS a národních rad, poslaneckého slibu, názvu republik, federálních a slovenských státních symbolů a d., vypuštění Prohlášení, úprava vlastnictví)
- březen a duben 1990: změna názvu státu (ČsFR, ČaSFR)
- zřízen Ústavní soud ČSFR a Nejvyšší kontrolní úřad (1991)
- v návaznosti na ústavu: zákon o sdružování občanů, zákon o právu shromažďovacím, zákon o právu petičním (1990)

Zákony navazující na ústavu (1990)

- zákon o sdružování občanů
- zákon o právu shromažďovacím
- zákon o právu petičním

Volby do zastupitelských sborů

■ příprava:

- únor 1990: zkrácení 5letého volebního období do konání voleb + nové volební období **24 měsíců**
- snížen počet poslanců Sněmovny lidu → z původních 200 na 150
- reprezentativní (volný) **charakter mandátu** poslance zastupitelských (dříve imperativní)
- přijat nový **zákon o politických stranách** (leden 1990)
- přijaty **volební zákony**

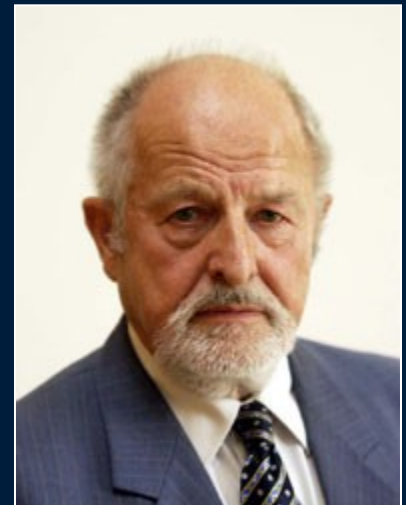
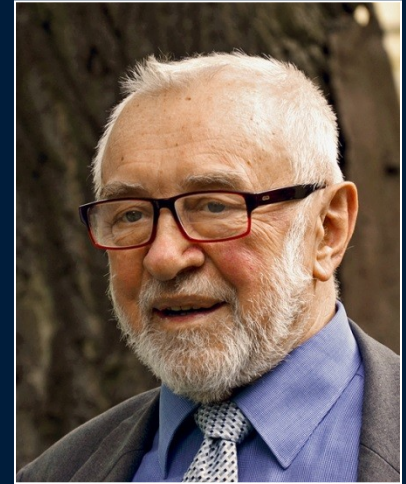
■ červen 1990: volby

- v ČR zvítězilo OF a v SR VPN
- základní úkol nově zvoleného FS: **přijetí nové ústavy**

Příprava federální ústavy

- návrhy ústavy podané prezidentem a politickými stranami
 - první návrh ústavy podaný OF (už prosinec 1989): návaznost na přípravu ústavy 2. pol. 80 let (P. Rychetský, V. Mikule, V. Pavlíček, Z. Jičínský, P. Pithart)
- červen 1990 → komise expertů (14 členů, např. P. Holländer, D. Kroupa, D. Hendrych, F. Šamalík) + komise poslanců (24 členů)
- návrh měl být připraven do konce roku 1991 X až srpen 1991
- poslanecká komise (procedurální spory)

Hledání nové podoby česko-slovenského poměru

- impuls: jednání o změně názvu státu (pomlčková válka)
- příprava federální ústavy
- posílení pravomocí orgánů
- slovenská ústava
- politická jednání českých a slovenských představitelů
- ústavní zákon o zániku ČSFR (listopad 1992)
- ústavní zákon o dělení majetku ČSFR (listopad 1992; územní princip a princip podílu počtu obyvatel)
- rozdělení státu k 1. 1. 1993

2. Příprava Ústavy ČR

- v **České národní radě**
- komise předsednictva ČNR (politická) → **základní teze nové Ústavy**
- vládní komise → hlavní práce na Ústavě komise
 - inspirace československou ústavou z roku 1920
- podíl na textu ústavy: D. Hendrych (PrF UK), P. Zářecký (náměstek českého ministerstva vnitra), M. Sylla (poradce federálního premiéra), C. Svoboda (náměstek ministra spravedlnosti) a V. Cепl (PrF UK a pozdější soudce ÚS)
- schválena 16. prosince 1992
- schválena transformace Listiny základních práv a svobod

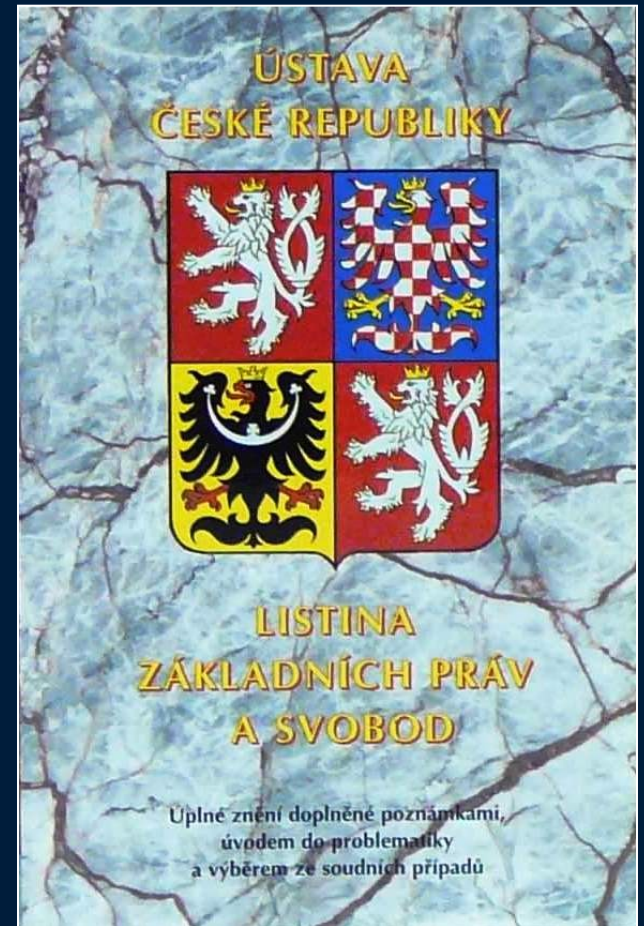
Listina základních práv a svobod

- do právního řádu „vnesena“ ústavním zákonem už v lednu 1991
- nově vyhlášena prostřednictvím zvláštního usnesení Předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb.
- inspirace: mezinárodněprávní a evropské právní akty a ústava z roku 1920 (+ základním zákon z roku 1867)
- všechny platné právní předpisy, jejich výklad a používání s ní musejí být v souladu
- některá práva a svobody vázané na státní občanství

Ústavní pořádek ČR

- ústava + Listina základních práv a svobod + starší ústavní zákony upravující státní hranice + zákony ČNR přijaté po 6. červnu 1992
- ústava: Preambule + 8 hlav, 113 §§ (Základní ustanovení; Moc zákonodárná; Moc výkonná; Moc soudní; NKÚ; ČNB; Územní samospráva; Přechodná a závěrečná ustanovení)

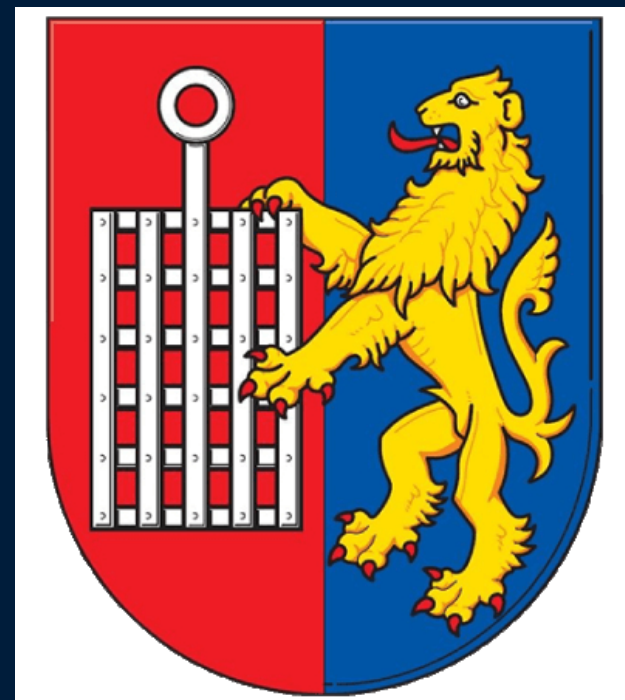
Reálné naplňování ústavy

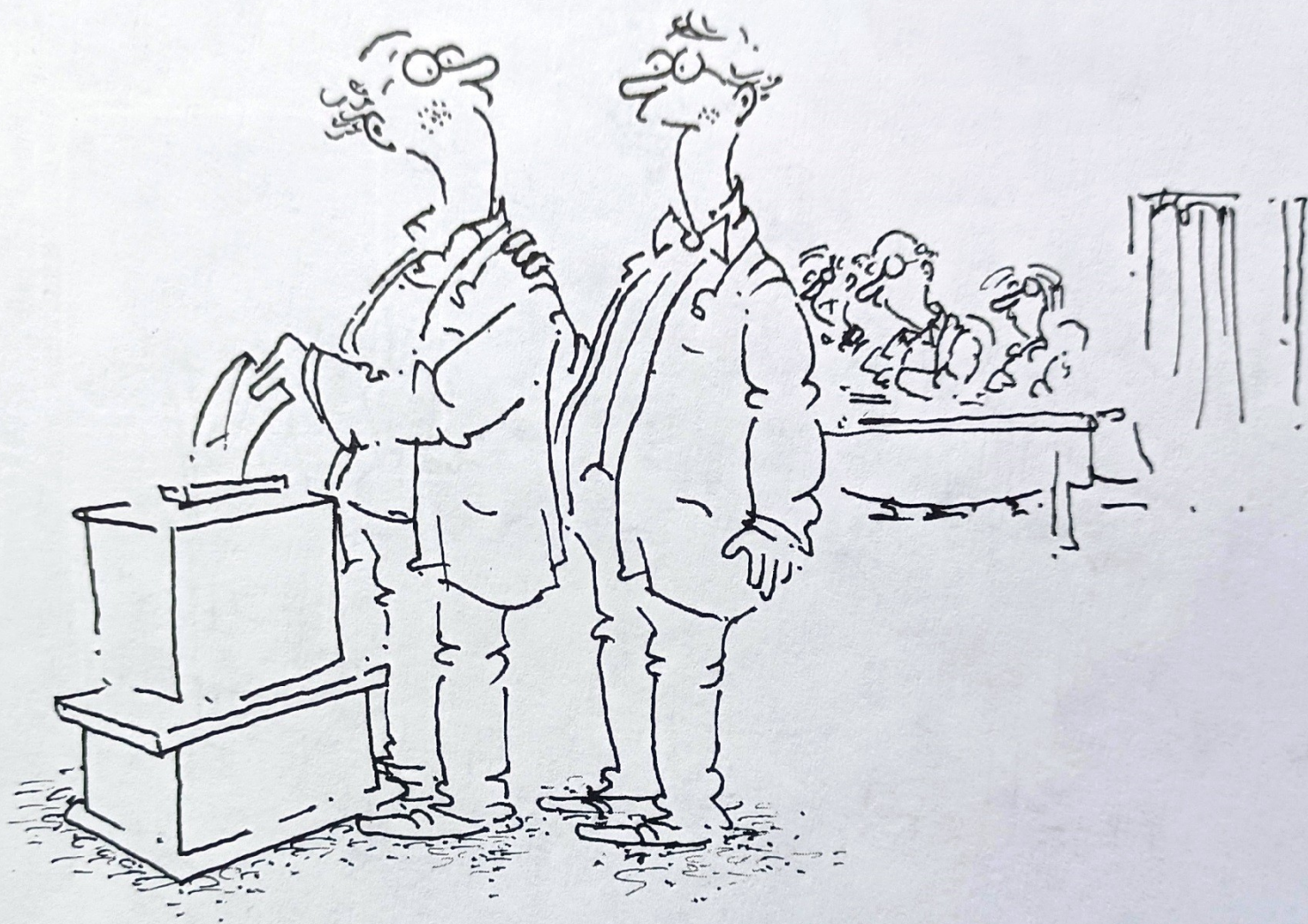
- Senát (1993)
- vyšší územně správní celky: zákon o VÚSC (1997; 2000)
- euronovela ústavy (2001) → zavedeno monistické pojetí
- „kauza Melčák“ (2009) → zrušení ústavního zákona Ústavním soudem
- přímá volba prezidenta (2012)

Rozvedení ústavních zásad

- 367/1990 Sb. o obcích
 - národní výbory nahrazeny obecní samosprávou
- vyšší územně samosprávné celky → země nebo kraje?
- zákon o VÚSC (1997; účinnost 2000) → kraje

A TĚD, MILÝ PANE VOLIČÍ, VHOĎTE SVŮJ LÍSTEK DO URNY. TAK. A TĚD PADEJ, AŽ
UŽ TĚ TADY NEVIDÍM!

Děkuji za pozornost
a přeji úspěch u zkoušek
(množným číslem nemyslím na opravné,
ale na zkoušky z jiných předmětů)!

Ladislav Vojáček
lav@mail.muni.cz